

Stjepan Lapenda

**MARTIRIJ BOŠNJAKA NA PROSTORIMA
ZAPADNOG BALKANA 1876. – 1914.**

Udruga Bošnjaka branitelja Domovinskog rata Hrvatske, Ogranak grada Splita i Splitsko-dalmatinske županije u suradnji s Kulturnim društvom Bošnjaka „Preporod-Split“, 2021., str. 78

U balkanskoj su se povijesti, otkad se pamti i otkad o tome postoje zapisi, događali ustanci, pobune i ratovi između njegovih naroda i različitih etničkih skupina. Najpoznatiji takvi sukobi događali su se i na našem vlastitom teritoriju, ali i u najbližem susjedstvu. Tako npr. povijest ratovanja bošnjačke populacije, pa i relativno novija, iako nam se to možda čini nevjerovatnim, zaista nam i nije tako dobro poznata. Da to ispravi, pobrinuo se prof. dr. sc. Stjepan Lapenda u svojoj monografiji naziva *MARTIRIJ BOŠNJAKA NA PROSTORIMA ZAPADNOG BALKANA 1876. – 1914.* Monografija je napisana na 93 stranice, sadrži šest poglavlja, a izdana je u nakladi Udruge Bošnjaka branitelja Domovinskog rata Hrvatske, Ogranak grada Splita i Splitsko-dalmatinske županije, u suradnji s Kulturnim društvom Bošnjaka „Preporod-Split“ u siječnju 2021. godine.

Knjiga je kao sistematizacija obimnog i izvornog autorskog istraživanja oblikovana u šest zasebnih, ali međusobno povezanih cjelina.

Uvodni dio odnosno prvo poglavlje „Sanstefanski mirovni sporazum i Berlinski kongres“ (str. 7-34) osvrt je na Sanstefanski mirovni sporazum i na odrednice i zaključke Berlinskog kongresa koji se izravno odnose na Bošnjake.

U drugom poglavlju „Plavsko-gusinjski slučaj“ (str. 35-48) razrađen je Plavsko-gusinjski slučaj koji se dogodio početkom osamdesetih godina 19. st. u Kneževini Crnoj Gori.

Treće poglavlje „Uplitanje Prizrenske lige“ (str. 49-55) i četvrto „Dodatne teritorijalne kompenzacije“ (str. 56-57) odnose se na Prizrensku ligu i dodatne teritorijalne kompenzacije na štetu muslimanskih prostora.

Peto poglavlje „Balkanski ratovi“ (str. 58-73) možda najrječitije osvjetljava svu tragičnost muslimanskog i bošnjačkog stanovništva u dva kratka, ali za stanovništvo iznimno traumatična rata.

Šesto poglavlje „Svjetska kataklizma – Prvi svjetski rat“ (str. 74-75) dovodi nas do Prvog svjetskog rata u kojemu autor kratko iznosi svoje mišljenje o ishodu rata i utjecaju novog svjetskog poretka na južnoslavenske narode.

Na kraju knjige nalaze se Resume (str. 77-78), recenzije (str. 79-89), izvori i bibliografija (str. 90-92) te na kraju kazalo (str. 93).

Studija dr. sc. Lapende napisana je temeljem izvorne arhivske građe – izvornih povijesnih dokumenata koji su pohranjeni u francuskom Arhivu Ministarstva vanjskih poslova u Parizu (franc. *Archives du Ministère des Affaires étrangères*),

što dokazuje nastojanje autora da prikaže i analizira na što objektivniji način panoramu stvarnih događaja koji su oblikovali povijest nama susjedne zemlje. U knjizi su također korišteni brojni i dosada nepoznati izvori, što ovu studiju, uz drugu imponantnu stručnu bibliografiju velikog broja drugih autora, nesumnjivo čini novim i po svemu sudeći od danas nezaobilaznim izvorom svih budućih istraživanja povijesno-političke egzistencije najbrojnije skupine narodnosne skupine u susjednoj Bosni i Hercegovini.

Mia Bašić, mag. iur.